

REVISIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2010 rd

Statens revisionsverks berättelse om tillsynen över valfinansieringen vid Europaparlaments- valet 2009

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 mars 2010 Statens revisionsverks berättelse om tillsynen över valfinansieringen vid Europaparlamentsvalet 2009 (B 1/2010 rd) till revisionsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Jussi Aaltonen och specialmedarbetare Kaisa Tiusanen, justitieministeriet
- generaldirektör Tuomas Pöysti och redovisningsrevisionschef Jaakko Eskola, Statens revisionsverk, riksdagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Bakgrund och redovisningsskyldighet

Lagen om kandidaters valfinansiering (valfinansieringslagen) trädde i kraft den 1 maj 2009 och den tillämpades första gången vid Europaparlamentsvalet samma år. Lagen syftar till att öka öppenheten kring valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Enligt motiven till lagen är ett av de främsta målen att förebygga korruption och garantera adekvata resurser för att det politiska systemet ska fungera. Tack vare redovisningsskyldigheten ökar informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Det förväntas också begränsa ökningen i kandidaternas utgifter för sina kampanjer.

Bestämmelserna om kontroll bottnar i väljarnas förmåga att göra rätt bedömning av kandida-

terna sedan de har fått tillräckligt mycket information om kandidaternas bindningar och till exempel deras åtaganden att hålla sig till ett tak i valkampanjen. Lagen avser inte att göra det svårare att engagera kandidater i val eller att onödigt mycket försvåra för dem att få bidrag till sina kampanjer. Lagen innehåller inga sådana krav på redovisning som de facto kan hindra någon från att ställa ut i val.

I Europaparlamentsvalet 2009 var nitton personer (invalda och ersättare) skyldiga att redovisa sina valbidrag. De var tvungna att åtminstone uppge de totala kostnaderna för sin valkampanj, men i det här valet behövde de ännu inte specificera kampanjutgifterna. Kandidaternas utgifter varierade stort. Den största kampanjen kostade 177 493,48 euro och den minsta 5 269,56 euro.

De redovisningsskyldiga var också skyldiga att specificera egna medel och utomstående medel som stödgruppen eller någon annan sam-

manslutning som arbetar för att stödja kandidaten har fått. Dessutom skulle bidraget utifrån specificeras i medel som kandidaten själv och medel som stödgruppen hade fått grupperade enligt följande: privatpersoner, företag, partiorganisationer och andra givare. Som bidrags betraktas pengar, varor, tjänster eller andra liknande prestationer utan ersättning. Normalt frivilligt arbete (talkoarbete) och sedvanliga gratistjänster beaktas inte som valbidrag. Kandidaterna var också redovisningsskyldiga om de hade fått bidrag genom att köpa vissa varor eller tjänster. Varje enskilt bidrag skulle uppges med belopp och namnet på givaren om det uppgick till minst 3 400 euro.

Valbidragen skulle redovisas till Statens revisionsverk inom två månader efter att valresultatet hade fastställts. Revisionsverket ska publicera uppgifterna med en gång och föra ett register över valfinansieringen. I registret ska kandidaternas redovisningar ingå och alla ska ha tillgång till uppgifterna över ett allmänt datanät. Revisionsverket öppnade en särskild webbsida för redovisningar av valfinansiering och förhandsredovisningar: www.vaalirahoitusvalvonta.fi.

SRV: uppgifter och verksamhet i övervakningen av valfinansieringen

Enligt valfinansieringslagen ska statens revisionsverk övervaka att 5—8 § i lagen följs. Tillsynsuppdraget gäller huvudsakligen att kontrollera att kandidaterna fullföljer sin redovisningsskyldighet. I övrigt ingår det inte i revisionsverkets uppgifter att övervaka lagen. Vidare sägs det i lagen att kandidaterna själva svarar för innehållet i sin redovisning. Revisionsverket har alltså ingen lagstadgad rätt att få någon annan information än det som sägs i valfinansieringslagen.

I Europaparlamentsvalet 2009 tillämpades inte 8 § 3 mom. i valfinansieringslagen på grund av ikraftträdandebestämmelsen. De redovisningsskyldiga behövde alltså inte genom kampanjkontoutdrag eller på något annat liknande sätt lämna uppgifter och dokumentation som

kompletterar redovisningen och som kan vara nödvändiga när det kontrolleras om redovisningen är riktig och tillräcklig. I val efter Europaparlamentsvalet har revisionsverket rätt att i sin tillsyn begära kompletterande uppgifter för att kontrollera om redovisningen är riktig och tillräcklig. Det är emellertid bara de redovisningsskyldiga som måste lämna in information. Inte heller i fortsättningen kommer revisionsverket att ha någon rätt att begära dokumentation och kompletterande uppgifter av en tredje part för att kontrollera om redovisningen är riktig. Följaktligen har revisionsverket ingen rätt att kräva eller samla in information så kallat jämförelsematerial för att kontrollera riktigheten i redovisningen. Det är en väsentlig begränsning av tillsynen och möjligheterna att tolka resultaten.

De redovisningsskyldiga är inte skyldiga att bokföra sina utgifter och finansieringen av sin valkampanj. Och statens revisionsverk har ingen inspektionsrätt eller i övrigt någon möjlighet att fördjupa sig i den interna kontrollen av hur de redovisningsskyldiga har ordnat sina kampanjutgifter eller finansieringen av kampanjen eller procedurerna för de redovisningsskyldigas förehavanden och sätt att hantera bidragen. I det fallet har revisionsverket alltså ingen inspektionsrätt. En av de stora frågorna i tillsynen över valfinansieringen är att upptäcka väsentliga innehållsliga fel i redovisningen. Eventuellt kommer fel och avsteg lättare fram genom klagomål.

Revisionsverket uppmanade två redovisningsskyldiga kandidater att komplettera sina redovisningar efter att inlämningstiden hade gått ut. Uppmaningen gavs muntligt och båda personerna kompletterade sina redovisningar omedelbart. Det var inte fråga om några väsentliga brister. I arbetet har revisionsverket inte fått reda på något som hade gett anledning till att närmare undersöka om redovisningen är riktig.

Statens revisionsverk lyckades mycket väl med sitt uppdrag att utöva tillsyn över valfinansieringen vid Europaparlamentsvalet 2009 trots att det fick bara kort tid på sig för förberedelserna. Den senaste tidens debatt om valbidragen har prövat allmänhetens tilltro till systemet hårt och revisionsverket kan medverka till att tilltron

återupprättas. Man bör emellertid hålla i minnet att det alltid är de redovisningsskyldiga som svarar för innehållet i redovisningen av valfinansieringen och att revisionsverkets tillsynsuppgift företrädesvis går ut på att kontrollera att kandidaterna uppfyller sin redovisningsskyldighet. Därmed har verket också i fortsättningen en stor uppgift i att upptäcka fel i redovisningarna. Utskottet återkommer till frågan om revisionsverkets resurser när det lämnar sitt utlåtande till

grundlagsutskottet om regeringens proposition RP 6/2010 rd med förslag till lag ändring av partilagen, lagen om kandidaters valfinansiering och lagen om penninginsamlingar.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

riksdagen har ingenting att invända mot berättelsen.

Helsingfors den 15 april 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Ahde /sd
vordf. Klaus Pentti /cent
medl. Pertti Hemmilä /saml
Sinikka Hurskainen /sd
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Erkki Pulliainen /gröna
Petri Salo /saml
Kari Uotila /vänst
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm
utskottsråd Matti Salminen.